

Interlocutor: Constantin Ionescu

Vârsta: 40 de ani

Localitatea: Timișoara / S-a născut și a locuit în Topolovățu-Mare. A fost crescut de bunica sa, Maria Ionescu — baba Ruța. /

Școala: A terminat opt clase și școala profesională.

Ocupația: instalator

Înregistrat de Otilia Hedeșan la 25 mai 1993.

Avea... și o poezie o avut în sat. Zicea: "Iaca Ruța / Cu străicuța". Avea o geantă făcută anume, numai atâta, micuță. Încăpea numai bine o jumătate de țuică sau o bucată de carne sau o conservă, ceva.

Și doctorița asta, tinerică, îhm, știa că baba caută-n cărți și o chema la ea când avea chef să-i caute-n cărți. Baba: bătul, geanta și... la dispensar. — Era un doctor cam tinerel față de ea: bărbos, fain, simpatic. Și-i plăcea de el la doctoriță. Și baba o simțit imediat. — Și numai calul de dobă ieșea [1]: unu cu barbă. Și, imediat, nu se-apuca până nu-i puneă ceva-n geantă. Asta a fost...

Asta... Ori la Sfat, dacă s-o dus, că la Sfat mai des o chema că știa ungurește bătrâna. Dacă murea unul de prin '89 – '90, vrâsta ei... toate actele erau în ungurește la Sfat. O chema să traducă, baba. Mai ales când o fost Cojocarul... Țăsta o știut... când o băgat jumătate în geantă...

Eh! Înainte de a muri am chemat medicul. Să vadă. Și o venit. Popa. Nu s-avea bine cu ăsta. Nu-i plăcea. De doctoriță-i plăcea. O vrut să scoată injecția. Atunci o-nceput baba:

— 'Pu' ce-ai venit tu, să-mi dai injecție, să mă omori? Lasă-mă să mor în patul meu!

Țăla s-o enervat, o dat cu injecția pe pereți și o plecat. Pe doctoriță o acceptat-o, că era prietenă foarte bună cu ea. În fiecare săptămână, aproape, era la ea. Ori c-o chema doctorița, ori nu... Dar abia aștepta baba... O ținea la taclale, la povești... Pe ea o acceptat-o. Și i-o spus că n-are nimic baba: un pic de tensiune, dar vrea, pur și simplu, să moară.

Am întrebat-o:

— Maică, ce te doare?

— Mă doare aicea [2], dar nu mă doare tare!

O vorbit până-n ultima clipă. O întors capul către perete și... s-o dus. Așa ceva, mai rar! Toți or făcut așa, bătrânii: nu s-or văitat, domnule, să nu te deranjeze cu ceva!

— *Mi-ați spus mai înainte că știa ungurește. Cum a învățat?*

— O făcut școală ungurească, în regimul austro-ungar. În 1910 cred c-o făcut școala. Și o avut [3]... A-hă-hă, multă școală o avut!

— *Câtă școală a făcut?*

— Șase clase, cum era pe vremuri, și trei de repetiție. Nu știu în ce vin astea trei de repetiție: trimestre, semestre sau ani. Nu știu, dar "șase clase și trei de repetiție". Și atunci o ajuns la Cluj. La Cluj o făcut un an jumătate de soră de ocrotire, așa să spunea, probabil, așa cum îs astea, pe la leagăne de copii. Probabil așa ceva! Și mai avea vreo trei luni. Și cred că aici o intervenit, acolo la Cluj l-o cunoscut pe ăsta cu care s-o dus la Budapesta.

— *Baba Ruța a fost, deci, la Budapesta. Ce v-a povestit despre asta?*

— După taică-so! Taică-so o făcut armata în regimul austro-ungar. Era înalt taică-so și l-o luat în garda regală. Așa am înțeles. Era... peste 1,80... înalt.

Aaa... Înainte de asta... o avut ceva bani, i-o câștigat dintr-un dans.

— *Tatăl?*

— Baba! Baba Ruța! Era un grof, Iuhuș, spre Hodoș — un sat Hodoș. Acuma nu-i mai nimeni acolo. Cred c-or mai rămas vreo patru-cinci case. — Și era un grof... Ea era bună prietenă cu aia, cu soția grofului respectiv. Nu știu ce făcea el. Avea deschis și o popicărie. Și la un chef de ăsta, cum se zice, nu știu cum se zice, s-or adunat de prin Austroungaria, de prin Ungaria, grofi din ăștia, cum s-o zis pe timpuri. Și o pretins unul că ar dansa și el ce știu io ce dans. Nu știa nimeni să danseze. Baba s-o oferit... Și o zis că-i dă nu știu câte lanțe de pădure. O câștigat... — Asta știe tot Topolovău! — ...o câștigat nu știu câte lanțe de pădure. — Era moș Culcu... O înjura fest că și-o omorât doi boi cărând nu știu câte care de lemne de acolo de la pădure. — Și o vândut ceva din lemnele astea și o făcut bani și s-o dus la Budapesta, la taică-so.

— *A câștigat lanțele de pădure lângă sat?*

— Nu, la Hodoș! La Hodoș, că acolo-s pădurile. Și asta, probabil, i-o plătit câteva lanțuri de pădure, nu știu să vă spun exact câte și cum, dar, în orice caz, o fost curtea plină și grădina. N-or mai pus grădină, era plină de lemne... Le-o vândut și s-o dus la Budapesta baba. O stat vreo două luni. Cred că două luni. Și or dat-o dispărută. Și chiar atunci s-o început războiul, Primul Război Mondial. Și o prins-o acolo, în Budapesta. Și ăla i-o oferit ceva... Trei galbeni i-o dat. — Căpitan, ce-o fi fost... Nu știu ce grad o fi avut. — I-o fost frică să ia mai mult, i-o fost frică c-o pușcă. Tânără! Și ăia i-o avut pân-or făcut casa. O stat aicea, unde-o stat Moț, casa aia mică. Și atunci, când o venit taică-său de pe front, or făcut casa asta. Or vândut galbenii, nu i-or mai ținut. Or făcut casa prin '26.

— *Povestea mult bătrâna despre drumul acesta la Budapesta?*

— Numai la cine— La ăștia mai bătrâni. Nu prea povestea, așa... Io am auzit numai din altă cameră. Și, când am fost mai mare, atuncea mai scăpa ea niște vorbe, dar nu prea povestea despre viața ei... deci, intimități.

— *Ce știți, a ajuns numai până la Budapesta sau a mai umblat și prin alte părți?*

— În Komarom... Nu știu unde-i Komarom, probabil tot prin Ungaria.

— *Și de întors, s-a întors ușor de acolo?*

— Greu, o spus. Greu! O săptămână, o spus, că tot s-o chinuit să... Trenurile nu mergeau... Atunci chiar s-o-nceput războiul! Erau mișcări de trupe și o ajuns greu. Asta știu sigur!

[...] [4] Deci... prietena asta, cum v-am spus, de Iuhuș... Iuhuș și-o câștigat soția la cărți... Dar nu știu să vă spun cinstit de la cine... O câștigat-o pe Iuhușuane, așa i-o spus a bătrână. Și-o pierdut respectivul, care și-o pierdut până la urmă și fata, și-o pierdut absolut tot. Ultima i-o rămas fata și caleașca. — Asta știu cert. — Și-o pierdut fata. Și caleașca... Tot o pierdut. Și-o vrut să se-mpuște. Și atunci i-o dat Iuhuș, totuși, ceva înapoi, numai i-o zis:

— Pe Iuhușuane, aia rămâne mie!

Asta-i chestia cu câștigatul la cărți. La Cana la birt. Asta știu sigur! Era popicărie, masă de biliard... deci era ceva... ca lumea. Îi și-acuma clădire lungă, nu-i stricată nici acuma.

Și Iuhușuane, asta, era prietenă bună cu baba. Baba o fost mai sărăcuță, dar mai frumoasă. Am impresia că o fost totuși o idilă între Iuhuș și baba... Dac-o fost ea în stare să fugă până la Lucareț după birjă! Da! Ea o fost plecată de-acasă și... — Dar nu știu cine o făcut gluma asta cu ea. — :

— Unde dracu umbli, măi Mărie, că te-o căutat Iuhuș mai înainte?

— Unde-i?

— Nu știu, zice, dar o fost la Cana-n colț!

Deci, de la noi pân-la Cana cât să fie? Trei sute de metri! Dar îi o curbă.

Și o ia baba și fuge și fuge! Dar era tânără. — Și cred că-s vreo șaptesprezece kilometri până la Lucareț... — Și, zăci-că, ba ieșea din Lucareț câte-o cocie și-o vedea în praf și, iar, mai fugi o tură... Și pân-la castel la Iuhuș tot fuga o dus.[5] Exact! Noaptea o ajuns! O invitat-o înăuntru.

— De ce m-ai căutat?

— 'Pă' nu te-am căutat!

— 'Pă', uite, mi-o spus... — Dar nu știu cine i-o spus... —

O cazat-o și mâine-zi o adus-o. Era bună prietenă cu Iuhușuane, asta!

[...] [6] Venea de la sat la oraș. Ea nu știa, dar o lua pe o verișoară de a ei și mai două babe, Tuți și Uța și mai una care știa să facă vrăji, nu-mi vine-n cap baba aia, că-i moartă de mult. Și-n fiecare sâmbătă, țugul... și veneau la baie. La băi la Neptun! Asta o fost în fiecare sâmbătă până o fost la cincizeci de ani. Dar asta o fost până-ncoaci, când am lucrat eu la băi la Neptun. O venit și atunci, dar venea mai rar. Atuncea iar o făcut-o baba.[7] Sus era un cafe-bar. Înainte, îmi povestea baba, că era barul chiar în incinta băilor.

— Hai, Costică!

Zic:

— Ai mâncat, maico, ceva?

— Înainte de mâncare să luăm o gustare! Unde este birt aici?

Zic:

— Aicea, lângă băi!

— No hai, că-ți fac cinste io! — Ea bea numai băuturi fine. Deci de-aicea se vede c-o avut... Ea n-o băut orice țuică. Numai lichioruri, coniac și din astea fine. —

— Ce bei, Costică?

— Un rom!

— Mie "Roua Carpaților"! — Era un aperitiv. Deci băutură mai slabă, dar... —

Aia se uita... Era unguruañe baba aia bătrână de la Neptun. Se uită la babă cum comandă, io-i fac semn [8]... Își făcea mirare aia cum de îi așa brici baba. Și când vrea să plătească, era pultu-nalt, nu-i atentă și varsă paharul. Zice:

— Doamnă, acumă mai pune unul, că plătesc două, dar beau unul!

Și atunci o început să vorbească cu ea. O vorbit pe ungurește cu aia. Era obișnuită așa... O fost în lumea interpolă. Se putea adapta la orice situație. Zicea "o schimbăm din pe loc în ardeleană", asta era vorba ei.

— *Deci prietenii ei de până la războiul al doilea cine ar fi fost în sat?*

— Brăștin... Cine-o fi fost ăla nu știu. Bojanu... ăla, cel mai bogat din sat. Ăla o fost fantastic de bogat. Paore, dar un pic mai sus de țăran... în sensul că nu se duceau ei să lucreze, aveau alții care lucrau pământul. Și-și permiteau luxul să mai se ducă și pe la Budapesta, să mai se ducă și prin *week-end*-uri [9], cum se zice la noi. Arăzan cu Arăzăneasă... Moș Arăzanu, ăla avea cazan, cazan de țuică. Și Brăștin, ăsta, cazan de țuică o avut.

— *Și acum, după război?*

— Cu intelectuali! Cu Josu, cu... Era unul, un oltean. Și deși era oltean îi plăcea foarte mult de baba. Ăla trimitea mașina de la S.M.A. după bătrână, jos. O urca-n mașină... la taclale, două ore. Dar, bineînțeles, în gentuța ei să fi fost ceva.

— Dă-mi de la cantină ceva, să-i duc lui Costică! Ce-ați făcut voi de mâncare? Vreo turtă, un langoș... ceva.

N-a putut să nu profite. Nu povestea pe gratis.

— *Deci ea era o persoană pe care o chemau mai mulți să le spună povești?*

— Exact! Aici, la primărie... Ei, cu tradusul ăsta din ungurește... dar, în rest, mai mult povești. Să-i distreze. Avea darul ăsta de a povesti.

— *Mergeră să povestească numai celor care aveau funcții importante sau și în alte părți din sat?*

— Mai puțin. Pe la morți... La mort, seara, mai povestea, dacă era bătrân mortul. Povestea... Povestea și cum o fost la mănăstire... Aaa, atunci ne-o scos afară! Am ascultat, totuși. Ea o avut spirit rapid și-o schimbat paturile, asta o fost tot.

S-o fost cazat la o mănăstire, la niște călugări. Dar nu știu cum o chemat-o pe baba aia cu care o fost. Baba Tuți să fi fost, nu știu care dintre ele. Și... no... călugării... Călugăr-călugăr, dar...îhm! Și s-o scuzat că se duce pân-afară. Și când o venit înapoi:

— Unde drac te duci, către baba aialaltă, că nu acolo ți-i patu tău, ăstăalt...

Și-atunci io m-am sculat hodinită și ea, săraca, nu mai putea de oase, zici-că, săraca.[10]

— *Când mergea la priveghi spunea, deci, și povești din acestea mai...*

— ...fără perdea! Da! Dacă era bătrân. Atunci se juca și cărți. Venea tineretul. Deci ca să steie cineva cu mortul, că la noi nu se lasă mortul, ca la catolici. Trebuie în permanență să fie cineva cu el. Și atuncea se strângea tineret în altă cameră, jucau cărți și, babele astea, roată pe lângă mort, povestea fiecare de ce știa. De strigoi... Aai... Atuncea, seara, când veneam acasă...

— Ce-i Costică, ți-i frig? — mă-ntreba.

Dar io tremuram de frică, nu de frig. Ea povestea de strigoi... C-o venit ăla, ai... C-o venit moș Vlaicu și-o făcut necesitățile pe... Eeh! Deci multe, no! Multe povestea din astea cu strigoi, cu morții...

[...] [11] Într-o zi s-o dus după apă baba. — Nu eram acasă. — Trecea... eram foarte aproape de fântâna arteziană. Numai treceam strada și... lângă biserică, fântâna arteziană. Trece strada baba. În fața bisericii își face cruce. — Dar în colț, la arteziană, erau oprite două mașini negre. Zice fostul milițian de pe timpul ăla că era ceva delegație de pe la județ. Că milițianul acesta o povestit. El o auzit exact cum s-o întâmplat. — Și-o făcut baba cruce și, iaca, ajunge aicea, la arteziană. Unul dintre ăștia:

— Bună ziua, maico! Bună ziua, maică, să dai găleata să băgăm apă aicea!

Și-o întreabă de ce și-o făcut cruce la... la "clădirea aia".[12] La "clădirea aia"!

— 'Pă', dragă, asta-i sfânta biserică!

— Bine-bine, maico, da-i o clădire ca orișicare alta. Uite și aia de peste drum tot clădire-i!

— Păi ăsta-i lăcaș sfânt! — explică baba. Aicea m-am botezat, aicea m-am cununat, aici mă aduce când mă-ngroapă. Îi lăcaș sfânt.

— Bine, maico, da-i o clădire, oarecare clădire.

La care baba rumegă și zice:

— Auzi, dragă, ai muieră?

— Am!

— Și ți-i drag de ea?

— Mi-i drag!

— Te culci cu ea?

— Mă culc!

— Și-o țuci, dumneata?

— 'Pă' cum să n-o țuc?

— Și unde-o țuci, în gură?

— Da!

— 'Pă' de ce n-o țuci în cur, că tot clădirea aia îi!

Atuncea ăia or început să râdă.... Și-or dat seama...

— Maico, unde stai, câți ani ai?

Deci or testat-o să vadă cine îi de îi atâta de... Și milițianul ăsta o-nghețat, săracul de el. I-o fost frică că o ia la rost pe bătrână. El o auzit, că era exact vis-à-vis de el. El o povestit în sat. Atunci o spunea și ea.

Ulterior s-o tras apă și de la S.M.T. Și noi eram chiar între două fântâni: deci era arteziana din colț și mai era una chiar în fața Sfatului. Dar, de obicei, o fost învățată să se ducă la biserică, aici. Când avea, însă, treabă, să se mai hârâie cu primarul, să-i mai arunce câte-o snoavă, se ducea acolo la arteză. Se duce într-o zi acolo cu găleata și cu fedeul pe găleată. Trece dincolo... — Atunci se construiau acareturi la Sfat, deci, anexele. Și era o groapă mare cu var. — Baba, ca să spoiască de Paști, de unde var? Bani nu-s. S-o dus să-și ia și ea două mâini de-acolo. Numai, să n-o vadă lumea că fură, în găleata cu apă. O pus jumătate de var, o pus capacul și iasă afară. Șeful de post... — Exact postu-i peste drum. — Șeful de post iasă:

— Ei, babă Ruță, ce faci?

— Dracu să te ieie, vină, cară vadra, că nu mai pot! —zici-că. Hai, du-mi vadra pân-acasă!

— Țasta, cum să nu ieie vadra lu baba Ruța? Ți ia vadra, i-o cară. Dar cum o băgat ea, săraca, var în vadră, pe toartă o rămas o țără de var. Și cum s-o frecat de găleată, șeful de post o rămas...

— No, zici-că, acuma, fiindcă ai ajuns în voreț, să-ți arăt ce ai cărat!

— Și ia fededul. Când o văzut Țasta:

— Babă Ruțo, păi baș io furtu să ți-l car?

— Păi, du-te răului, tu nu vezi cum ești pe pantaloni? Tot te vedea lumea! [13]

— S-o murdărit pe pantaloni. Deci atâta de... tupeistă. Și i-o cărat găleata și n-o știut, o crezut că-i apă în găleată. Ți și atingea:

— Ce poți să-mi faci tu mie, că doar tu mi-ai adus furtul?! Tu cu mâna ta mi l-ai adus aicea, în voreț.

[...] [14]Odată o lucrat la C.A.P. la grădina de legume. Și, într-o sâmbătă, și-o luat și ea două verze. Varză de curechi, să-și facă sarme, cum îi zisa la noi. Și vine Josu, o vede... — Ea era cea mai bătrână. Ea și cu nănașe-mea, ele-or fost cele mai bătrâne pe acolo. — Și oprește docarul, că era înainte docar, nu erau mașini din astea. Oprește docarul:

— Hai, mătușă, sus! — că erau ceva nemoșag.

— Nuuu, mă duc pe jos! — Dar ea nu s-ar fi suit c-avea verzele într-o geantă. —

— Hai sus!

— Și o suie-n docar și tot bine, na... Cum se zgândăre docarul, se răstoarnă straița și... prrr... verzele prin docar, pe-acolo. Auuuu! Când o văzut ea, de ciudă, poc-poc, o luat și le-o aruncat.

— 'Pă', babă Ruță, 'pă' ce-ai făcut, 'pă' de ce?

— Ai văzut, dacă m-or trădat nu le mai mânc acuma!

— 'Pă' du-te înapoi, ia-ți altele! Hai înapoi!

— N-o mai vrut baba să se ducă de ciudă că de ce s-or răsturnat alea și, vezi, s-o făcut de rușine. I-o fost rușine, deși era nepotul ei, practic, era Josu. Câți ani avea atunci? Vreo treizeci de ani, nici atâta. — Ei i-o fost rușine că o furat și-o prins-o. Pe ea n-o prindeai...

Mai făcea directorul ăsta de la școală, Ionescu îl chema, făcea:

— Maico, unde umbi?

— 'Pă' de ce?

— Te-o căutat o muiere!

— Ui, pușcă-mă Doamne, cine?

Zici-că:

— Una-n negru și cu o coasă!

— De ar da Dumnezeu să ajungi tu anii mei să te cosească și pe tine!

Deci făceau glume cu ea... Când mai venea pe la cafe-bar...

— Stai jos, maico!

Îi aducea un coniac mic și-o apă. Dar mai mult de mic, nu. Un coniac mic. Atât. Și era primarul, secretarul, directorul de la școală, erau o grămadă la cafe-bar la cafă, acolo... Vreo zece și ceva... Își luau ei, își făceau siesta acolo și stăteau... Și ia și-i ascunde conserva. — Ea și-o luat, săraca, în gentuță, o conservă... de mazăre, de ce-o fi fost... — Și cred că i-o luat-o și o pasat-o. Când dă să plece baba...o-pa!... Era la ușă... Era prea ușoară.

— Dragii mei, fiți buni, care mi-ați luat-o? Ca să nu vă blastăm, scoate-ți-mi conserva!

— Fugi de-aici, babo! După ce-ți plătim, ne faci și hoți?

No, glumă, așa. Ș-apăi începu baba:

— Să deie Dumnezău să beți apa aicea și s-o pișați în Cralovăț! [15]

Zice:

— Scoateți iute conserva că mai vine vreo unul și ni-s de mirul lumii!

[Soția] — Povestește cum l-o descântat când o venit unul și-o zis că îl doare capul! [16]

— Aaah! Stă în față la miliție cu șeful de post la taifas. Și era unul surd, moș Moisă... Nu mai știu... Și ăla venea la baba să-i descânte de dureri de cap. Baba descânta, numai trebuia să-i dai de leac ceva: cinci lei, trei lei... El venea cu 25 de bani, asta i-o fost a lui. Și o prinde pe baba, când vine moșul de la birt, acolo.

— Ba-bă Ru-ță să-mi des-cânți o țâ-ră, că nu mai pot de cap! [17]

— Trăsnească-te Dumnezeu, iară?

— Fii bu-nă des-cân-tă că nu mai pot!
Și se-apucă baba:
— Mai ții minte dumita,
Coboreai din deal în vale
Și-ai călcat în ceva galben și moale?
Ăla o fost norocul dumitale!

— Dar ăsta o-ncepu deja să râdă, șeful de post. —
Mai bine-l mâncai,
Că de noroc tot nu mai dai!
Să-l fi frecat cu farba
Să nu fi rămas nici iarba,
Să-l fi frecat cu râtul,
Să nu fi rămas pământul.

— Stai, că nu mai știu... —
Să-ți sară scăfârlia
Ca ouăle ciocârlia,
Nouă ouă beți,
Lumea să n-o mai vezi.
Unde ți-i casa,
Să tragi cu coasa!
Pe pereți, urzici grecești
Și-n vatra focului,
Matca Oltului!

— Dar șeful de post se tăvălea... Dar moșul:
— Lasă-mă, Ruțo, că dăloc m-o lăsat durerea dă cap! Ține 25 de bani de leac!
Ei, n-am spus finalul:
De descântecul meu
Să deie Dumnezeu tot mai rău!
— No, ui-tă, dă-loc m-o lă-sat la cap!
Dar el era surd-toacă. Nimic n-auzea ce-o zis baba.
—*Dar cum de știți atât de bine descântecul?*

— Păi o povestit-o de nu știu câte ori! De câte ori o vedeau, ziceau: "spune ce i-o făcut ea"...măăăi, dar cum îl cheamă. Avea, săracul, și-o gălcă aicea!... Moș Ilia a lui Pera...

— *Dar alte descântece știa?*

— Daaa! Știa de bube dulci, de spaimă... Chiar și mie mi-o descântat de spaimă. Ai, Doamne, mi-o făcut capul tot ciur, aici. Plângeam prin somn când am fost mic, așa, ca Nicoleta.

— Vin-aici, la maica, să-ți descânte!

— Lasă-mă-n pace cu prostiile tale! — eram sătul, că toată ziua veneau și de prin alte sate: să descânte o vacă, n-avea lapte... — Lasă-mă-n pace cu descântecele tale!

— Vin-aicea! Stai aici, pră scamn!

Mă pune pe un scâmmel mic... Ea s-o dus prin curte. Și vine cu nouă pietricele. Și-o început să-mi deie cu câte una-n cap:

Nouă spaima și-o răspândă

Și-o Mumă a Pădurii,

Opt spaima și-o răspândă...

Îți dai seama, să faci socoată, nouă ori nouă, de optzeci și una de ori, că de nouă ori cu o piatră îmi dădea în cap. Începea de la nouă pân-la unu. Poc-poc-poc, la mine-n cap! Aaaa... Nu mă mai prinzi tu pe mine la descântat! Și nu știu ce-o făcut cu pietrele, le-o aruncat în apă sau în foc le-o băgat, nu știu. [18]

— *E singura dată când v-a descântat?*

— Ba-mi mai descânta seara, așa. Mă durea capul, ca s-adorm. Aia de deochi, m-o deocheat, vezi Doamne, că tare mândru-am fost. Descânta de deochi:

— Fugi, deochi,

Din cap,

Din gene, din sprâncene,

Din dinți, din măsele,

Că nu ești de stat,

Numai de mâncat,

Cuțite grele lui Costică de dat!

Nu știu exact. Așa, numai ce-mi aduc aminte. Și-adormeam, așa, că îmi făcea, așa, aicea la cap, încet. Dimineața:

— Ai văzut că nu te-o mai durut capul și-ai adormit?

— Da, maico!

— *Era singura în sat care știa să descânte?*

— Ba, mai era o babă, a lu Băcălaie. Aia se pricepea mai bine ca ea pentru animale, să deie drumul la lapte și la chestii de astea... Ea le-avea de astea cu...

— *Deci "de ce" mai știa baba Ruța să descânte?*

— De dragoste, de... să-ți faci să te măriți, sau să te dezlege, dacă erai legat de cineva. Aia nu știu ce tot striga pe coș, că mă lăsa afară, nu mă lăsa...

— Ce ar fi "legatul" acesta?

— Un fel de impotență! Numai la bărbați, dar, interesant, că pe femeie descânta, parcă.[19] Nu? Nu știu exact, că la astea mă scotea afară.

[Soția] — Numai sub coș și cu o zdreamță... Era tot însemnat, făcute semne pe ea. Descânta sub coș, în tindă... Veneau de la Timișoara, veneau din multe părți...

— Odată, din Timișoara o fost când am fost io acasă și-am prins-o, dar ce cuvinte o zis, nu știu. Și-o venit omul după aia să-i mulțumească, că se simte bine.[20] Probabil că intervenea și autosugestia. Majoritatea erau bătrâni... Vă spun, că asta am pățit-o și io, mi-o descântat și mie și nu... Totuși intervenea autosugestia... Deci omul se gândea că trebuie să-i treacă prin descântecul lu baba.

Când m-am însurat eu, ea n-o vrut de nici o culoare s-o iau pe nevastă-mea. Deci putea să-mi facă mie vrăji să n-o iau. Asta-i! Deci de asta n-o existat așa ceva... Deci nu se poate concepe! Și cu descântecele astea cred că-i numai autosugestie. Se autosugestiona omul: "măi, ar trebui să-mi fie mai bine acuma", sau "să-mi aline durerea", sau "să mă-ndrăgostesc"... Că mai erau chestii: să-i aducă urma. Să-i ia urma, de exemplu, de pe noroi...

— *Cui trebuia să-i aducă urma?*

— La cine trebuia să mă iubească: deci, io vreau... mi-i drag de aia. Adă-i păr, păr, parcă, sau numai urma. — Nu știu să vă spun, că la de astea nu mă lăsa. —

— *Și cine venea?*

— Fetele! Veneau fete cu mamele. Și atunci, Costică era delegat în altă cameră.
Nu le știu, astea nu le știu.

— *Dar bolnavi?*

— Ooo, veneau gărlă!

— *De ce boli știa să descânte?*

— Să nu mai sufere, așa, de greumânt, să nu-i fie greu, să moară ușor, așa, știa să descânte: *Numărătoarea ai mare*. Aia era să moară ușor. Altădată mai nimerea. Ea spunea după cum îi era tămâia. Aducea un prosop femeia, sau ce aducea ea. Dacă era din sat, se ducea seara:

— Hai să-i spun *Numărătoarea ai mare* lu cutare!

Și-atunci bătrâna se ducea seara și la capul... muribundului, să-i zicem așa, omul care era în pat, pune un ștergar din ăsta, țesut în război, lung și lua-n mână o bucată de tămâie; consistentă, așa. Și o frământa sub acel prosop. Și era lung descântecul. Și-atunci ea o căuta, după ce o fost gata descântecul și spunea: moare, mai trăiește două-trei zile sau scapă. Nu știu după ce-și dădea seama. Eu cred, deduc, după cum era de moale tămâia. Că tămâia, tot frământând-o ea, acolo, se muia în mână, de la căldură. Mai rămânea acolo... îhm... ăsta scăpa. Și visul îl citea, *Visul Maicii Domnului*.

— Cum era *Numărătoarea Mare*?

— Puțin știu, începutul. Eram copil și mă duceam seara cu ea. Mă lua cu ea, n-aveam cu cine să stau. Începea:

O fost odată un om mare

Și-o avut o secure mare.

S-o dus într-o pădure mare

Și o tăiat un lemn mare

Și o făcut o mănăstire mare

Cu nouă uși, nouă altare...

Nu mai știu... Stătea Sântă Măria Mică, stătea Sântă Măria Mare... N-o mai știu... Dar era lungă, foarte lungă. Nu știu dacă o fi spus ea cuiva sau o fi înregistrat cineva. Io atâta știu, că eram de zece-doisprezece ani.

— *Ați auzit-o spunând descântecul acesta de multe ori?*

— Da, la toți morții! Înainte de a muri, asta. Și citea *Visul Maicii Domnului*. Cred că-l mai am și-acuma, cartea aia albastră. Era, practic, o rugăciune, care de pe carte, ceva... În genul ăsta am înțeles.

— *Și credea că dacă spune la mulți morți...*

— Păi da, spunea că... Ea era chemată în tot satul la morți. Când trăgea un om să moară, hai, babă Ruțo, să-i spui *Numărătoarea Mare*. Și atunci, ea îl îngrijea, dacă murea mortul: ea-l spăla, îl îmbrăca... Bineînțeles ajutată, că nu putea singură. Indiferent, bărbat sau femeie. O spăla, o-mbrăca și, cum s-ar zice, o pregătea în sicriu. Îi un ritual. Se pune în sicriu, asta știu, c-am văzut, rug... — Nu știu semnificațiile să vi le spun. — ...rug de trandafir, o bucată de rug, pietricele, mac, patruzeci și patru de bani mărunți în sân și-i făcea cruce cu lumânarea aicea, pe inimă. Alții înfierau mortul. O tâmpenie! Ea nu făcea așa ceva. Deci... — Și la mine s-o-ntâmplat, la mama, dar baba n-o știut, că cred că-i omora atunci. — Înroșeau un fier și-l băgau în inimă. Ea făcea o simplă cruce cu ceară: din lumânare topită făcea o cruce pe piept, asta era tot. La noi se păstrează și-acum obiceiul ăsta. Chiar am ajuns eu, la anii mei, de-am pus, la țară, că n-or știut babele de la Suștra. Erau vreo câteva babe acolo: Ce să punem? Ce să punem? Zic: Las-că pun io!

— *De ce se puneau lucrurile acestea în sicriu?*

— Nu știu. Semnificația n-o cunosc. Ei, la mort, baba mai era cu oala. Era o oală de pământ sau de sticlă... Bocal, cum se zice la noi. În ăla era apă, o lumânare legată acolo cu o batistă sau un prosop de ăla țesut, cum era înainte și, la fiecare oprire, cum mergeau cu el spre biserică și spre cimitir, la fiecare oprire, după ce s-o ridicat, pe locul unde o fost mortul, pe locul acela turna puțină apă. Și atunci, la cimitir, după ce l-or îngropat, peste mormânt... — Deci asta era sarcina lu baba. — Peste mormânt le dădea nouă – șapte – cinci, depinde câți gropăși erau, le dădea colaci, un leu – doi și le turna apă din cana asta să se spele pe mâini, pe mormânt, acolo. Asta o fost a ei. Cred că peste o sută de morți. În Topolovăț asta i-o fost meseria, că zicea ea că, dacă slujeste o sută de morți, i se iartă păcatele, ce păcate-o fi avut, și nu cred că mari o fi avut, dar păcate de zi-cu-zi.

— *Dar după ce pregătea sicriul cum îl așeza în casă?*

— Cu capul spre geam.

— *De ce?*

— Capul la geam, picioarele la ușă. Întotdeauna mortul iese cu picioarele în față. Așa se zice. Semnificația iară n-o știu, numai cu picioarele-nainte, c-așa-i zicala: "Atuncea să ajungi tu la... nu știu ce... când mă scoți cu picioarele-nainte!"

— *Cum se așează lucrurile din casă când moare cineva?*

— Ooo, păi, începând de la oglindă. Oglinda se-acoperea, nu știu de ce, iară. După ce scoteau mortul din cameră se răsturnau: masa pe care-o fost pus, scaunele. Se răsturnau până ieșea mortul din curte.

— *Acestea erau tot sarcinile babei Ruța?*

— Nu. Ai casei. Cine rămânea acasă. Nu știu, iară, semnificația.

— *Animalele puteau intra în casă?*

— Nu. Sau să nu treacă pe sub sicriu. Erau închise. Nu.

— *De ce?*

— Nu știu. Este alte sate, de exemplu Bazoș, se dă pe sub sicriu găină. Io nu știu de ce. Pe sub sicriu se dădea găină. Fiecare sat are... Dar de obicei îs cam la fel, foarte puțin diferă.

— *Cât timp stătea mortul în casă, cum se purtau cu el?*

— Plângeau.

— *Și ziua și noaptea?*

[Soția] — Noaptea nu.

— Noaptea mai puțin. La priveghi stăteau, povesteau.... Numai, dacă era mai bătrân, veneau tineret...

[Soția]—Da, noaptea s-o spus că nu-i bine să plângă. Adică când se întuneca. Îl acopereau pe față cu sălia aia. Nu se plângea, se povestea.

— *Ce se povestea noaptea, la priveghi?*

— Ooo, de toate, de colectiv, de pământ.... Fiecare... De strigoń, de ce-or mai auzit prin alte părți. Fiecare ce știa. Predominant se vorbea despre mort: c-o făcut aia, săracul... Și, uite așa, am fost cu el la coasă și-o pățit așa, și i-o murit un cal, ba... Deci se vorbea mult despre mort: ei, săracul, că mai anul trecut o făcut aia și, uite, acum-a-i mort!

— *Dar când a murit baba Ruța, stând la priveghi, ce au povestit sătenii despre ea?*

— Numai despre ea s-o povestit. Erau tineret, i-am băgat în camera astalaltă. Și dincolo erau babele și neamurile astealalte. Acolo numai despre ea or vorbit.

— *Și dimineața, când se crăpa de ziuă, ce se făcea?*

— Venea preotul. Când o murit ea, am avut necaz cel puțin. Cel puțin la baba Ruța am avut necaz. O fost un preot care un pic... îhm... Și baba o fost foarte credincioasă. Deci avea credința ei ortodoxă. Ea, n-o fost duminică la ora zece... — La patru-jumate cincii se scula, vara, se ducea-n piață, că era piaț, pe vremuri, făcea piața, pân-la zece termina prânzul, cum o zis ea, și la zece s-o-mbrăcat și s-o dus la biserică. — Io o trebuit să aștept. La doișpe, când o venit, atunci am mâncat. Deci era credincioasă. Și când o murit, o spus : "Pe pop-al bătrân, deci care era aproape de o vrâstă cu ea, să nu faci să nu-l chemi!" Și m-am dus, că ea o murit seara, la șase jumătate. În octombrie, deja era amurgit. Și io, cu plimbatul, fugi acolo, fugi după oi... N-am putut să ajung io acolo, numai l-am trimis pe vecinul nostru, care-i pitrop la biserică. Zic:

— Uica Gheorghe, mergi la popa să vină să-i facă ieșirea sufletului!

Se duce, popa nu-i. Zic:

— Du-te la al bătrân!

Se duce, vine ăla bătrân, îi face slujba. Mâine-zi, când o venit ăsta, o făcut scandal. Zic:

— Dumneata știi că baba asta o fost la biserică duminică de duminică și o făcut parte și din Consiliul bisericesc? Și o vrut să schimbe pe crâsnicul care o fost patruzeci și opt de ani crâsnic. — Era un om mic de statură. De copil mic, de la șaisprezece ani o fost crâsnic. — O vrut să-l schimbe că lui îi mai plăcea să beie, dar își făcea datoria la fix, el. O vrut să-l schimbe și atunci baba o spus:

— Nu! ăsta de copil mic îi, are să moară crâsnic!

Și așa o și fost. Și, zic:

— Știi că bătrâna o fost în fiecare duminică la biserică! De ce n-ai venit să-ți faci datoria?

S-o cam supărat el pe mine, dar datoria trebuie să ți-o faci.

— *Dimineața, când se crapă de ziuă, se cântă după mort?*

— Da, *Zorile*.

— *Se cântă Zorile?*

— În anumite sate. La noi, nu. Se cântă după mort, se cântă rudele. Și așa, când vine: de exemplu vine pe la două, la trei. Și este care se pricep foarte bine să se cânte după mort. Cât de cât să facă versuri.

— *Baba Ruța avea acest dar?*

— Nu știa. Nu prea se cânta după mort. De plâns, plângea, dacă-i era rudă, dar nu le avea...

— *Da. Și câtă vreme se ținea mortul în casă?*

— Două – trei zile. Depindea și de situația materială. Dacă era tânăr... Deci și neprevăzutul intervenea... Deci, mort dintr-odată... Nu se pregătea... Cumpără sicriu, că-s niște legi și-acolco, nu poți să-l îngropi așa. La noi se dă pomană prosoape cu lumânare sau cârpe. Baba o avut, de exemplu, tot pregătit. Din viață ne-o spus: asta mă-mbraci, asta-mi dai poalele mici, poalele de puplin... I-o explicat tot, acolo, ce să-i deie. Ăștia bătrâni se pregăteau, dar nu toți erau conștienți că trebuie să moară. Și pe ăștia care nu erau pregătiți, trei zile.

— *Și ce trebuia să pregătească pentru pomană?*

— Era o chestie și când murea. Dacă murea în post, caută pește; dacă era de dulce, carne de porc, oaie. Și grâu, grâu... ăsta-i de nelipsit. La ăsta iar nu știu semnificația.

— *Și altceva, în afară de masă, ce se mai dădea de pomană?*

— Nimic. Numai la șase săptămâni.

— *Atunci se dădea prima dată pomană, nu la nouă zile?*

— Nu! La nouă zile se pune o mică pomană cu rude apropiate, doi – trei. Sau vecini. Mi-o lăsat și o listă, tot, bătrâna: pe cine trebuie să chem, cine trebuie s-o ducă-n spate. — Ea nu vrea cu fiacărui, cum zicea. —

— *Cine trebuia să o ducă în spate?*

— Numai nepoții, numai băieți tineri, până la treizeci și cinci de ani...

— *De ce?*

— Așa o vrut ea, c-avea mulți nepoți. Și-o spus: mie nu-mi pui șase, că io mi-s muiere grea, mie doișpe... sau opt. Opt, ca să se schimbe doi tot timpul, că io mi-s muiere grea. Și nu cu fiacărui! Să mă ducă în spate! Așa s-o dus înainte mortul, în spate.

Acuma este căruța asta mortuară. Și mi-o lăsat listă: ăsta-i pus la steag, ăsta la groapă, ăsta la dus. În primul rând neamurile și atunci vecinii.

— *Și ce a primit fiecare dintre aceștia?*

— La mort... deci rudele... când o venit la mort i-ai dat lumânare și legat de lumânare un batic sau un prosop. Ea o vrut batic, c-o zis: "Io mi-s bătrână!" și și-o pregătit tot.

La nouă zile se mai pune o pomană și... să nu treacă — Asta mi-o spus de nu știu câte ori — să nu treacă șase săptămâni [21], că atunci mortul se duce cu bordu-n gură. Că până atuncea îi stă sufletul la streășina casei. Dacă o trecut șase săptămâni și nu-i pusă pomana, se duce sufletul, unde Dumnezeu s-o duce, în Rai sau în Iad, se duce cu bordu-n gură, deci flămând. Deci la cinci săptămâni și două zile, sau chiar la cinci săptămâni se poate pune pomana.

— *Și în aceste cinci sau șase săptămâni...*

— În permanență pe geam îi un pahar de apă și o bucată de pâine... Și timp de șase săptămâni o fetiță de peste drum trage apă.

— *Adică!*

— Vine la casa mortului, ia apă din fântână într-o cană în care este un leu...

— *O cană nouă?*

— Nouă-năuță! Deci tot ce se dă de pomană îi nou, deci nu-i folosit nimic ce se dă de pomană. Și cu aia se duce la un vecin și toarnă pe la balamale, la ușa de la drum. Și toarnă și din apa aia îi toarnă în găleată.

[Soția] — Îi duce o bucată de pâine, o napolitană, o eugenia, asta, după posibilități...

— În fiecare zi o bucată de pită. Acuma s-o mai domnit lumea, dă napolitane, eugenii... Înainte o bucată de pită, ori mere, dac-o fost sezonul merelor. Asta o fost în fiecare seară... La șase săptămâni se dă la o femeie, de obicei mai sărăcuță și, dacă se putea, rudă, haine: începând de la papuci pân-la batic. Și farfurii, piaptăn, oglindă, lighean... Tot ce-i trebuie la un om să trăiască.

— *Cum se procedează, exact, când se dau de pomană toate lucrurile acestea?*

— Se pun pe pat... Se anumește, când se anumește pomana... Deci se pune din fiecare mâncare. Pe masă se pune, acolo, tot, inclusiv țuică, apă... Și hainele, pe pat. Și atunci sfințește la un loc preotul, anumește de pomană.

— *Ce înseamnă "anumește"?*

— De exemplu: "anumesc pentru pomana lu baba Ruța".

— *Deci ce spun?*

— Să fie de pomană lu Ruța!

[Soția] — Să-i fie primit!

— Dumnezeu să primească! / Primească-i Dumnezeu! Deci popa spune "Dumnezeu să-i primească!" și lumea "Primească-i Dumnezeu!". După aia se sloboade apa la Bega. Baba era cu trasul.

— *Ce înseamnă aceasta?*

— Iară cu mașina se ducea bătrâna, că era grea, era solidă. — Vezi, la Bega n-am fost niciodată! — Asta știu c-am văzut pe Bega când veneau alte femei. Și atunci dă drumul la colaci, cred că erau, pe coaja de ludaie...

[Soția] — Se pune colacu-n lumânare și se dă drumul prin fântână. La noi nu se mai merge la Bega.

— Știu că m-o trimis odată să caut coji de ludaie uscată. Punea pe coaja asta o lumânare și-i dădea drumul pe apă. Și mai descânta ea, ce zicea acolo nu pot să știu, că io n-am fost cu ea, numai am văzut alte femei când eram la baie.

— *Mergea singură sau cu neamurile celor pentru care se trăgea apă?*

— Mai mergeau mai mulți, asta când era cald.

— *Nu era legat de anumite sărbători?*

— Nu-nu! Ziceau: "Hai să mergem să tragem apă la morți!"

— *Bun! Și, după șase săptămâni, când se mai punea pomană?*

— După șase săptămâni, la un an. Jumătate de an și un an.

— *La jumătate de an ce se făcea?*

— Tot pomană. Și așa ai căutat să pui, de exemplu, dacă prima pomană ți-o picat în post, jumătate de an s-o pui în slastă, să aibă și așa și așa. Să aibă el, pe lumea cealaltă. Așa se zicea!

— *Cât timp se purta doliu?*

— Depinde de gradul de rudenie și de bătrânețe. Cam un an se poartă: rudele apropiate, copiii, nepoții, un an.

— *Ce înseamnă, de fapt, că poartă doliu?*

— În sensul că poartă negru, nu se duce la dans. Bărbații purtau barbă până la șase săptămâni. Și eu am purtat, numai o zis să nu mă prostesc, până la nouă zile. Că zici-că dacă nu ai în suflet, nici la vedere. Că doliul ăsta, practic, îi la vedere, ca să vadă lumea că mi-o fost, cumva, apropiat.

— *Domnu' Ionescu, ați mai visat-o pe baba Ruța după ce a murit?*

— Da și-acuma, nu de mult!

— *Cum ați visat-o?*

— Cum o fost. Un pic mai tânără. Așa bătrână, înainte de moarte, n-am visat-o. Așa, cam pe la șaizeci și cinci, cum eram eu copil.

— *Cum sunt visele acestea?*

— Interesante. Deci eu o visam pe bătrâna la șaizeci și cinci de ani și fetița era ca acuma. Așa vedeam în vis. Și... lucru cursiv: Unde ai fost? Ce-ai făcut? O visam prin voreț, cum îi zicem, prin curte, pe acasă.

— *Puteți să-mi povestiți un vis cu baba Ruța?*

— Nu. Cam rar o visez acuma.

— *Dar ea, când ați fost copil, vă aduceți aminte să-și fi povestit visele?*

— Alelei... c-o văzut pe taică-său, pe maică-sa... Aia povestea când ieșea în drum: "Mă, am visat cu tata, cu mama!", povesteau cu vecina sau cu Măriuța, că erau... nu știu cum Dumnezeu toate erau aproape de-o vrâstă babe, acolo.

— *Vă aduceți aminte vreunul din visele acestea pe care le povestea ea?*

— Nu. Eram copil și n-ascultam eu la visele ei.

[Soția] — Sau că povestea că maică-sa s-o întâlnit cu taică-so, soțul ei cu mama ei, mai spunea și așa...

— *Dar când mergeați împreună cu ea la priveghi sau seara, la alte familii unde era chemată să povestească, atunci povestea vise sau alte întâmplări?*

— Și vise și întâmplări. De toate povestea. Sau, dacă o-ntreba: "Babă Ruțo, ia mai spune tu cum ai fost tu pe la Peșta!" ...și... ce-i cerea povestea. "Mai spune tu cum ai fost acolo, cum ai făcut aia..." Și avea multe povești de-a ei. La multe nu o asistam.

— *Care erau poveștile pentru care era cel mai apreciată?*

— Astea glumețe, chiar pentru astea era și chemată. Intelectualii pentru asta o chemau. Putea să țină o conversație cu ea, nu trebuia atâta să cadă intelectualul de jos. Și le plăcea... Să vorbești cu o bătrână de optzeci de ani era o chestie. Ținea o conversație așa, cursivă, cum se zice.

— *Vă amintiți vreuna din poveștile ei glumețe?* [22]

— Deja or început colectorii... Erau timpuri grele, prin '58-'59. Și taică-meu s-o îmbolnăvit grav și trebuiau ceva injecții străine. Și ea s-o dus să vindă vaca, să-l scape pe taică-meu, să aibe copilul tată. — O ținut foarte mult la mine. — Și i-o trebuit un timbru de trei lei pe actul ăla de vânzare a vacii. S-o dus la poștă să cumpere cu trei lei un timbru. — Erau bani, totuși, trei lei. Unde naiba bani la ea, săraca? — Și erau doi militari acolo, trăgeau la lozuri. Și or tras aproape o pungă, or mai rămas două lozuri.

— Maică, nu tragi?

— Nu, lăsați-mă amarului, că mi-s săracă, am venit să-mi vând vaca, să-mi fac acte pentru vacă, să-mi cumpăr medicamente la ginere! — se văita ea, săraca, în poștă, acolo.

Atâta s-or ținut de capul ei, până luă baba un loz. Și era două mii de lei. Și erau bani frumoși, atunci. Și le-o dat la militarii ăia, nu știu cât le-o fi dat, că:

— 'Pu', maică, noi ne-am cheltuit! — Trei sute sau cât era atuncea punga. — Și-or mai avut, săracii, bani.

Când o tras baba, erau două mii. Și cu banii de pe vacă, nu știu cu cât o fi vândut, săraca, vaca...

— *Și a reușit să-l salveze?*

— Da, dar n-o avut mulțămirea de la tatăl meu. N-o avut recunoștință, cum se zice.

— *Și după aceea a rămas cu o pasiune pentru loz în plic?*

— Mai trăgea din când în când, dar i-am moștenit eu norocul, că am câștigat eu, pentru a mică, la CEC de 5000. Tot i-am strâns, așa, câte două sute i-am dat în fiecare lună și când am avut cinci mii, i-am schimbat CEC.

Și baba, la nuntă, mergea cu tânărul de ȩucor, era zahăr tos și, apoi, punea pe o farfurie și cumpăra lozuri. Aia la fiecare nuntă la care o fost chemată.

[Soția] — Deci farfuria cu lozurile și cu zahărul erau înăuntru și învelea cu celofan. I-o cinstit c-un loz în plic, dacă era câștigător, era, dacă nu, nu. Asta numai ea făcea așa.

[...] [23] — Ea spunea, până când o murit, că nu mumă-mea trebuia să moară, ci muma lu Vasile. Ana lu Vasâle fiind mamă-mea, deci, după tata, Vasâle. Deci a lu Vasâle, numele, unu o chemat-o pe ea și mai era una. Și ea susține că ar fi fost ceva vrăji când ar fi murit mama. Cu două zile înainte o murit o verișoară a noastră de șaptespe ani. Era și logodită. Și când s-or dus la mort, zici-că o găină tot timpul era înaintea lu mama. O găină. Tot se-mpiedica într-o găină.

Când or venit de la pomană, deja era întuneric. În aprilie o fost, da! În patru o murit maică-mea. Deci asta, Aurica, o murit în unu, cred. Și când o murit, era noapte și iară era găina aia. Și mama o dat cu picioru-n ea. Și o zis baba:

— 'Pă' de ce-ai dat cu picioru-n ea?

— Păi nu vezi că toată ziua m-am împiedicat de ea?

Și la un colț s-or despărțit de... cum o ieșit lumea de la pomană. S-or despărțit și s-ar fi luat, 'ci-că, după ele, un mânz. Un mânz. De unde o apărut mânzul la ora aia nu se știe, că era-ntuneric, era șapte. Era-ntuneric. Le-ar fi adus pân-acasă mânzul respectiv. Și odat-o dispărut.

Și un paznic de noapte ar fi auzit... — Când mama o murit, în noaptea aia taică-meu o fost paznic de noapte. Pe la vreo unu noaptea i-o venit rău. Dar rău, nu așa, numai n-o mai putut să steie la pază. Și l-o adus alt...colegul lui, că erau trei-patru paznici de pază la sat. L-o adus acasă. Bate-n geam, cum îi la sat. O aprins lampa.

— Ce-i?

— Hai că-i e rău la Vasâle, moare Vasâle! Moare Vasâle!

— Păi ce Dumnezeu are? — C-o fost sănătos când s-o dus la pază. —

Și, în sfârșit, l-o băgat ăsta-n cameră. Taică-meu s-o dăzbrăcat, să se pună-n pat.

Mișcă de mama:

— Dă-te, Ană! Dă-te, Ană!

Cum o atins-o, n-o mai fost bolnav. Când or ridicat-o, ea, deja, era moartă. — Și ăsta, când s-o dus înapoi, Lică, ar fi auzit peste gard, dar nu știu unde peste gard, în ce curte... Se certau doi:

— Ți-am spus că nu Ana asta a lu Vasâle, Ana a lu Vasâle de lângă școală!

Ar fi auzit Lică.

Și bătrâna și-o ținut că ar fi călcat mama în vrăjile alteia pe care-o chema tot Ana, tot a lu Vasâle. Că acolo o fost ceva, nu spun ce și cum, nume nu dau... Dar o fost, cum o fost pe timpuri, s-or mai făcut vrăji, că i-or luat bărbatul de la nevastă. Și cineva i-ar fi făcut vrăji la nevasta aceea și maică-mea ar fi călcat în acele vrăji. Așa ținea baba. Și mult timp o susținut. Și ea, la rândul ei, o ajuns de s-o dus la... cum ar fi fost înainte, vrăjitoare, să se intereseze de ce o murit mama. Ea știa numai despre descântece, deci... nicidecum... Nu știi ce-o aflat, nu știi pe unde s-o dus. Unde-o auzit ea că există vrăjitoare să-i caute, să vorbească cu mama... că erau multe chestii de astea, se auzea că vorbește cu morții.

— *Dar în zilele acestea de când a murit verișoara mamei și până a murit mama dumneavoastră, n-a avut nici o presimțire că s-ar putea să i se întâmple rău cuiva?*

— Asta nu pot s-o știu. Singura presimțire o fost a lu tata, că i-o fost rău. Până-n momentul când n-o pus mâna pe ea, tot rău i-o fost. Când i-o spus:

— Ană, dă-te mai încolo! — că paturile la țară-s strâmte. Mamă-mea o fost, iară, solidă și era pe mijlocul patului. — Deci să-i facă loc să se pună, că avea frisoane, cum l-or prins frigurile. Și-i era rău...

Atunci m-am trezit și io, m-am pomenit. M-am pomenit că am auzit scandal. Io cât am avut? Șase-șapte ani! Dar asta, faza asta, o țin minte bine-bine. Deci când o ridicat-o pe mama, era culcată, o ridicat-o și-o pus-o așa. Și-o murit.

Și după ce-o murit mama, când auzea vreo mișcare pe afară, poate bătea vântul, mișca vreo scândură sau... Ea, imediat, curaj! Asta numai curaj poate să fie! Deci nu i-o fost frică de fata ei că-i moartă, că vine strigoń. Că înainte era frică de strigoń la lume. Își scuipau în sân, aruncau bani peste cap dacă auzeau ceva în spate, nu întorceai capul, n-aveai voie să întorci capul dacă auzeai ceva în spate. Și când auzea ea ceva prin curte, deschidea geamul, că aveam geam prin curte:

— Ană, vino, spune-mi cum ai murit, ce-ai pățit! Ești cu Aurica acolo? — O-treba dacă-i cu Aurica. De fapt le-o și dezgropat după șase săptămâni pe amândouă. Le-o dezgropat pe amândouă. —

— *De ce?*

— Să le vadă. Și mama era foarte bine conservată, c-o fost direct în pământ. Și bătrâna o spus să nu-i facă podrum, cum se zice la noi. Asta era mult mai... mai... Mama o fost bine conservată. Spunea bătrâna că numai pe la ochi o avut alb ceva.

Și o striga fest baba noaptea:

— Nu-mi fă urât, Ană! Hai, că știu că tu ești! Vină, povestește-mi, spune-mi!

Și cu moș Opincaru... Când o murit moșu Opincaru...

Moș Opincaru... Îi zicea moș Opincaru, că făcea opinci. Era a doua casă de noi, în vecini. De o vrâstă apropiată cu bătrâna. O murit, săracul, de cangrenă. Și toată seara eram la moșu Opincaru. Eram copil mic, mă jucam în cărți... Ei povesteau, bătrânii, acolo... Mai povesteau, mai făceau ștricuială, făceau pantofi, babele, acolo...

Și într-o seară după ce-o murit moșul ăsta, Opincaru, la o săptămână să fie fost, dar aia am auzit și eu, că n-am fost adormit, să fie fost nouă și ceva... Știam că după nouă, spunea baba, umblă strigoii până la cântatul cocoșilor. Și am auzit și eu odată ceva: tronc, în târnaț, cum se zice la noi, deci în coridor, dar nu închis. Am auzit bine, distinct s-o auzit un troncănit. Baba imediat o sărit din pat, deschide geamul, cum vă spun:

— Nicolae, nu-mi fă urât, Nicolae, că știu că tu ești!

— Tronc! Tronc! Tronc!

Auzeam deja. Când s-o deschis geamul, auzeam și mai bine:

— Tronc! Tronc! Tronc!

— Nicolae, nu-mi fă urât! [24] Nu-mi fă urât, că știu că tu ești! Vină, spune-mi, te-ai întâlnit cu Ana? Ce face Ana? Unde vi-s? Te-ai întâlnit? Cum îi acolo?

— Tronc! Tronc! Tronc!

Atunci am fost înghețat. Deja o intrat spaima-n mine și bătrâna tot stă.

— Maică, vin-aicea! — io tot o strig. Maică, vină-n pat, închide fereasta!

Deja în cap am avut multe povești din astea cu strigoi și zic: o fi chiar strigoiu moș Nicolae. Dar cum să vină moș Opincaru la noi? Iară, tot... Dar frică... De la o vreme, știam niște drăcuice, cum zicea ea, ca să nu se apropie strigoiu de tine: "Cași-će găinile ! Piși-će găinile!" — Nu-nțeleg semnificația. — că zice că atuncea nu s-ar apropia de tine strigoiu. Ș-am zis io de vreo două ori așa.

— Nicolae, vorbește, nu-mi fă urât, du-te răului! —Deci vorba lor de zi cu zi. —

Mai prind curaj. Mă scol, apuc o lanternă din aia chioară, zic: "tot atâta". Mă duc lângă maica, tot o trag de poale, zic:

— Maică, vin-aicea, vin-aicea!

Mă prinde curajul. Zic:

— Ieși afară, o fi cineva! Poate pe la poartă, că la noi nu se închide poarta. — Nu se-nchidea poarta că n-aveau ce să fure. Nu erau hoți. —

Și prinde curaj baba. Iasă afară. — Și aici vine... — Iasă afară și, cum îi obicei la sat, fără jenă, șarb îi zicea la o găleată... Era o găleată acolo, în coridor... Și-o sărit mâțu în găleată... Se mișca mâțu pe cărămizi, că era dalat cu cărămizi, făcea: "tronc-tronc" găleata, cum se dădea de-a rostogolul pe-acolo. Nu era nici moșul Opincaru nici mama n-o fost.

Atuncea atâta o bătut baba mâțul, de ciudă, c-o gândit că îi... [25] Dar și mie mi-o fost frică. Și mâțu-n găleată. Și cum se mișca mâțul, troncănea pe pietrele alea.

— *Mi-ați spus, povestindu-mi întâmplarea aceasta, că la un moment dat v-ați pus întrebarea : "Cum să vină moșul Opincaru la noi?" De ce n-ar fi putut să vină?*

— Păi l-am știut prieten.

— *Deci strigoii merge numai la cei cărora vrea să le facă rău?*

— Așa, de obicei, se spunea: la un dușman vine. Că mai murise...

— *Nu...*

— Veneau și acasă.

[Soția] — Acasă veneau!

— Veneau și acasă! Acasă veneau, numai nu făceau rău.

[Soția] — Veneau să lucre.

— Lucră, așa am auzit, așa povestea bătrâna. Povestea bătrâna c-o murit... nu știu cu numele... Și era-n dușmănie cu moș Culcu, cu vecinul nostru prima casă. — Moș Opincaru era a doua casă spre biserică. — Și-or venit noaptea strigoii, dar nu știu cine, dacă nu, cred că chiar moșul ei, moș Vlaicu, că s-or certat, nu știu ce. Și-or făcut necesitățile exact pe șpoert, pe cuptorul de gătit. Și dimineața zici-c-ar fi găsit acolo o grămejoară cu... — Asta știu de la vecin.[26] — Apăi la alții spuneau că venea acasă, dădea la mară...

— *Cum știau asta?*

— 'Ci-că, cum se sculau dimineața să se ducă să deie la... ăsta... găseau tot făcut.
Deci inclusiv adăpat.

[Soția] — Și spune-i la doamna, povestește-i cum or găsit pe popa ăla la cimitir.
Totuși ceva adevărat îi.

— O fost un popă la noi... Ciurăscu să fie? Ciurăscu, da! Popa Ciurăscu. Și-aude
bătăi noaptea-n geam. Se scoală părintele c-o crezut că... — Înainte îl mai scula pe popa
că, hai să-i faci slujbă, sau... Erau multe slujbe, este pentru ușurarea sufletului, cum le
descânta și bătrâna... — Și zici-c-ar fi strigat noaptea la doișpe cineva și l-o luat pe popa
și l-o plimbat tot satul. Cine-o fost nu se știe, dar dimineața...

[Soția] — Când o cântat cocoșul!

— ...s-o trezit popa. — Noroc c-o cântat cocoșul! — în cimitir cu un ștreang legat
de gât și dat după cap. Și când o cântat cocoșul o auzit o voce: "Au, că de data asta mi-ai
scăpat!"

Deci povești cu strigoîii. Și dacă n-ar fi cântat cocoșul, poate că era popa
spânzurat în cimitir.

— *Și acest popă Ciurăscu era popa bătrân din sat?*

— Nu! Mai înainte! Popa ăsta care-i aproape de-o vârstă cu bătrâna încă trăiește,
are vreo optzeci și vreo cinci...

— *Și de ce i s-au întâmplat preotului aceste lucruri?*

— Nu știu! Asta nu știu! Astea-s numai povești de la baba ce le-am auzit pe la
priveghi, pe la...

— *Deci strigoii poate fi bun sau rău!*

— Da. Ce m-o-ngrozit cel mai mult... Era unul care o venit și o dormit cu soția în
pat.

— *În sat?*

— Da, acolo! Deci de la ora de pân-la ora de dormea efectiv cu ea în pat.
Strigoîul. Deci trăiau soț și soție. De la ora nouă sau... nu știu... până la primul cântat de
cocoș. Și ea tot se văita în sat, respectiva, că uite, vine noaptea, ăsta. — Hai, mă, ce să
vină mortul? — Și atunci îi vine la unul ideea, 'ci-că:

— Fură-i o cizmă și ascunde-i-o!

Și-ntr-o noapte așa o făcut, când s-o descălțat, că venea exact în hainele în care-o fost îmbrăcat la înmormântare. Și femeia ascunde cizma. Când o cântat cocoșul el caută-caută.

— Au, că m-ai mâncat, cum i-o fi zis, pe nume.

O dispărut. Ziua s-or dus, l-or dezgropat. Zici-că l-ar fi găsit pe o coastă, întors și fără o cizmă. Și atuncea, spunea bătrâna c-or încălzit o furcă. Și era roșu, 'ci-că, la față. — Deci gen vampiri, cam așa înțeleg eu, că ce aveam, vreo șase ani. — Și-atuncea la doișpe sau nu știu, o spus ea cred că la ce oră, la doișpe ziua or încălzit o furcă, or roșit-o-n foc și i-or împlântat-o-n inimă.

— *La douăsprezece ziua!*

— Da. Atunci l-or dezgropat și i-or împlântat în inimă și atunci zici-că imediat s-o schimbat și o scos un oftat. Deci asta m-o îngrozit și pe mine, mai ales că după aia or apărut și filmele cu vampirii. Și asta o fost cea mai grozavă dintre toate poveștile.

— *Când spunea "întâmplările" acestea, bunica dumneavoastră le spunea pur și simplu strigońu' sau le spunea pe nume?*

— Nu, o venit ăla strigoń! Da, povestea nu există fără...dădea numele de strigoń. O vint strigoń ăla lu ăsta, o bătut în geam sau troncănea lingurile, de exemplu, pe masă.

— *Și nu puteai să faci nimic ca să te ferești de el?*

— Asta știu că... blestemul ăsta... l-am auzit de la maica. Aprindea tămâie seara. De exemplu, murea unul mai îndepărtat... Și de mai multe ori atămânea seara. Punea într-o...avea un polonic, un șoc vechi. Punea acolo niște tăciuni și punea tămâie și atămânea, că zicea c-ar fi ferit atunci de... Deci nu-ți intră... Mai spunea că — 'ci-că — alții-i vedea de seara-n colț. Stătea toată noaptea-n colț, până cânta cocoșul. Deci venea și se punea mortu-n colț, acolo.

— *Al casei?*

— Da, stătea într-un colț. Nu spunea nimic, nu făcea nimic, numai stătea într-un colț, până cântau cocoșii. Când cântau cocoșii, se ducea. Foarte puțini treceau de șase săptămâni. Deci până la șase săptămâni umblau, așa se zicea că umblau mai des.

— *Deci strigoul ce ar fi, de fapt?*

— Sufletul! Dar el vine acasă. Dar zice că s-ar întruchipa în Satan, deci ar fi ceva diavolesc, spunea baba, diavolul. Deci n-ar fi omul respectiv.

— *Deci dacă sufletul se duce liniștit...*

— Atuncea nu mai vine, că de aia mulți se înfierau la noi, ca să nu mai vină strigoii. Și baba de aia făcea, dar ea nu îi înfiera cu cuiul, de exemplu, ea-i înfiera, așa se zicea, cu crucea pe inimă. Multe cu strigoii am auzit. Înainte de culcare, pe lângă atămâneat și rugăciunea care se spunea seara întorcea mătura cu care se mătura casa cu pana-n sus, zicea ea, deci cu spicul. O-ntorcea și-o pune lângă ușă. Ce semnificație, iară, o avut? Zice că atunci, iară, nu intră-năuntru, dacă vede mătura cu pana-n sus.

NOTE

1. Râde.
2. Arată spre coșul pieptului.
3. Râde.
4. Înregistrare întreruptă.
5. Soția spune: "Zice că o ajuns noaptea." Deoarece intervențiile ei se vor înmulți, ele vor fi incluse în text.
6. Înregistrare întreruptă.
7. Râde.
8. Informatorul ridică mâna dreaptă în sus.
9. Râde.
10. Râde.
11. Înregistrare întreruptă.
12. Cuvintele aflate în text între ghilimele sunt rostite cu intonație ironică.
13. Râde.
14. Înregistrare întreruptă.
15. Râde.
16. Întrebarea este pusă de soție.
17. Informatorul rostește replicile rar și nazal.
18. Întreaga familie râde.
19. Soția: "În fântână."
20. Soția: "Nu."
21. Abia de acum cuvintele aparțin informatorului.

22. Ultimele cuvinte sunt rostite sacadat.
23. Înregistrare întreruptă. Se schimbă caseta.
24. Înregistrare întreruptă.
25. Râde încet.
26. Râde.